

Příloha

Příbuzenská pojmenování obecná a odraz rodinného života ve slovníku

Mezi obecně rozšířená rodinná pojmenování ve Slezsku (tedy i na Opavsku) patří *stryk* (otcův bratr, popř. místy obecné označení souseda, staršího venkovského muže; Lamprecht 1963, s. 53, 56), *stryna* (otcova sestra nebo žena otcova bratra; Lamprecht 1963, s. 128), *ujec* (matčín bratr; Lamprecht 1963, s. 9), *ujčina/ujčyna* (matčina sestra nebo žena matčina bratra; Lamprecht 1963, s. 9), *četka* (označení sestry nebo manželky bratra jednoho z rodičů obecněji; místy také obecné označení sousedky, starší venkovské ženy; Lamprecht 1963, s. 30, 122, 129) a *svak* (příbuzný, obecně přiřazený muž, tj. např. zeť, švagr; častěji ale muž sestry ze strany otcovy nebo matčiny; Lamprecht 1963, s. 9, 129).

Na Opavsku a na Hlučínsku se matce často říká *matička*, v Opavě *máti*, ve Velkých Petrovicích (Wielkie Pietrowice) *mamulka*, v Domoradovicích na Opavsku *mama*. Otec je znám jako *tatíček*, v Branici (Branica v Polsku), ve Velkých Petrovicích (Wielkie Pietrowice v Polsku), v Křenovicích (Chrzanowice v Polsku) a v Domoradovicích na Opavsku *tata* (ČJA 1, s. 72-76).

Šíře se ve Slezsku užívá pro chlapce pojmenování *synek*; původní čeští („moravští“) osídlenci za polskou hranicí užívají také formy *synyk* (Velké Petrovice); obdobného tvaru ale užívají rodilí mluvčí také v obci Hať na Opavsku (ČJA I., s. 66-67).

Dívka je ve Slezsku *děvucha*, popř. *dževucha* nebo *dževucha* (v Opavě však častěji *děvče*), v polské obci Bránice (Branica) *d'eucha* (s dvouslabičnou výslovností), v Hati na Opavsku *džeucha* nebo *džeucha*, ve Velkých Petrovicích (Wielkie Pietrowice v Polsku) *džoucha* nebo *džocha*, v Křenovicích (Chrzanowice v Polsku) *d'eucha* (s trojslabičnou výslovností: d'e-u-cha); podobně je tomu v Koberčicích na Opavsku (dže-u-cha, dže-u-cha; dále: ČJA 1, s. 68-69).

Muž se ve Slezsku běžně označuje jako *chłop* (v návaznosti na polské území); v Opavě ale často *chlap*, popř. v Hlavnici na Opavsku *mužský* (ČJA 1, s. 70-71).

Také pojmenování *roba* (pro vdanou ženu) částečně proniklo na Opavsko. Objevuje se tu též označení *baba* (např. v Koberčicích; také u Moravců ve Velkých Petrovicích či v Křenovicích), běžněji i *ženská* (v Opavě, ale též v Branici; dále: ČJA 1, s. 71-72).

Dědeček je na Opavsku *staríček* (také *starěček*; v polské Bránici/Branici *stařečok/stažečok*, v polských Křenovicích *stary tac'iček*). Babička je běžně na Moravě i ve Slezsku *stařenka*, v Křenovicích *stara mac'ička*, ve Větrkovcích na Opavsku a v Lukavci v okrese Nový Jičín (jihozápadním směrem k JZ od Opavy) *nenka*, v Petřkovicích na Opava *oma* (taktéž jinde na tzv. „Prajzské“), směrem k pomezí se slezskopolskými nářečími také *starka* nebo *stara mama* (a jen lokálně *bábinka*; srov. dále: ČJA 1, s. 76-80).

Vrstevník je šíře ve Slezsku známý jako *rovňák* (častěji také u Opavy; srov. ČJA 1, s. 80-82). Do Slezska a na Opavsko místy rovněž proniká moravské pojmenování *galán, galánka* – pro partnera/-ku, milého/-ou, přítele/-kyni (ČJA 1, s. 82-83). O hezké dívce se i na Opavsku řekne, že je *šumná*, ale ve Větrkovcích na Opavsku, v Lukavci na Novojičínsku, v Koberčicích na Opavsku a mezi Velkými Petrovicemi a Křenovicemi může být *švarna/ švárná*, popř. *fajna/ fajná* (nikoliv však v Koberčicích; srov. ČJA 1, s. 82-83). Pojmenování dvojčata se ve Slezsku a na severovýchodním okraji Moravy nahrazuje tvarem *bližňata*. Severozápadně od Opavy

(včetně polské strany) a dále k východu a k jihu se obecnějšího pojmenování *dvojčata* nežívá vůbec (ČJA 1, s. 98-99).

Svatba je na Moravě a ve Slezsku také *svajba*, jinde ve Slezsku (i na polské straně) také *veselé* (*vesele*), ve Velkých Petrovicích *vesely*. Svatební obřad bývá ve Slezsku známý též jako *slub*. Družička pak bývá ve Slezsku i na Moravě označována jako *droužka* (ČJA 1, s. 86-90).

Svobodná matka je ve Slezsku a na východě Moravy *závitka* (*zavitka*), v Petřvaldu na Novojičínsku, v Domoradovicích na Opavsku *dopuščylka* (ČJA 1, s. 90-91).

Porodní bába je ve Slezsku *hebama* (z něm.), v Křenovicích *jebama*, okrajově ve směru k Ostravě *babka* (ČJA 1, s. 91-92).

Kmotr je ve Slezsku *křesníček* (oblastně ale také *kmoter*, *křesný*; dále na Novojičínsku: v Trojanovicích *křesný taříček*, v Petřvaldu *křesny tata*, v Pustějově *křesny tačík*. Kmotra je *křesnička* (obecně ve Slezsku), ve Větrkovcích *křesnička*, v Branici *křesná/ křosna*, v Petřvaldě *křesná mama*, v Pustějově *křesná matka* nebo *křesni matka*, v Trojanovicích *křesná maříčka* (ČJA 1, s. 93-97).

doc. PhDr. PaedDr. Zbyněk Holub, Ph.D., Ústav bohemistiky a knihovnictví FPF SU
30. června 2021

Literatura:

Český jazykový atlas. (Balhar, Jan -Jančák, Pavel a kol.; eds.). Díl 1. Redakce elektronické verze Libuše Čižmárová a kol. Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., v Brně 2012. Dostupné z <https://cja.ujc.cas.cz/CJA1/>, <https://cja.ujc.cas.cz/e-cja/> (ČJA 1)

LAMPRECHT, Arnošt: *Slovník středoopavského nářečí*. Publikace Slezského ústavu ČSAV v Opavě. Svazek 48. Ostrava: Krajské nakl., 1963 (Lamprecht 1963)